

UDK 070(05)(049.3

Primljeno: 21. 08. 2025.

Stručni rad
Professional paper

Tanja Grmuša

VIŠESTRUKO KORISTAN ZBORNİK NOVINARSKIH TEKSTOVA VISOKIH PROFESIONALNIH STANDARDA

**[Poticanje novinarske izvrsnosti u 2023. Zbornik izabranih radova,
Iva Zebec (ur.), Agencija za elektroničke medije, Zagreb, 2024]**

«Projekt poticanja novinarske izvrsnosti pokrenut je 2020. kao poticaj razvitku kvalitetnog novinarstva u uvjetima ubrzanog ritma modernog načina života, razvitka tehnologije i društvenih mreža, a u 2023. godini ostvaren je njegov četvrti ciklus. Dezinformacije i *clickbait* novinarstvo samo su neki od fenomena modernog doba s kojim smo svakodnevno suočeni. U takvom okruženju kvalitetno novinarstvo i novinarska izvrsnost kao zalog očuvanja standarda i digniteta novinarske profesije nikada nisu bili važniji» (str. 3), navodi se u *Uvodnoj riječi* koju potpisuje Josip Popovac, ravnatelj Agencije za elektroničke medije i predsjednik Vijeća za elektroničke medije Republike Hrvatske. U ovome Zborniku objavljeno je ukupno 114 radova koji su financirani bespovratnim sredstvima resornog Ministarstva kulture i medija u iznosu od 200.000 eura, a ocjenjivali su ga Anita Malenica, članica Vijeća za elektroničke medije, te skupina uglednih hrvatskih novinara i novinarki (Mislav Miholek, Ivana Petrović, Davor Ivanković, Mato Jerkić, Mato Pejić, Gordana Škaljac Narančić).

Doprinos projekta Promicanje novinarske izvrsnosti ogleda se u osnaživanju novinarskih redakcija i elektroničkih publikacija u kojima su tekstovi objavljeni, navodi u *Predgovoru* Anita Malenica. «Ohrabruje nas činjenica da se svake godine povećava broj novinara i novinarki odnosno elektroničkih publikacija koje žele sudjelovati u Projektu poticanja novinarske izvrsnosti, jer dokazuje kako je struka prepoznala nje-

govu kvalitetu i iskrene i čiste namjere onih koji ga provode» (str. 4). Nadalje, navodi da je na Javni poziv u 2023. godini pristiglo 200 novinarskih projekata, od čega je odobreno njih 118. Svaki prijavljeni projekt dobio je sredstva «u okviru raspodjele pri hoda od igara na sreću za određeni broj odobrenih tekstova». Broj objavljenih tekstova na pojedinu temu naveden je u posebnom vizualno istaknutom okviru unutar stranice koji jasno navodi u kojoj je publikaciji tekst objavljen, broj objavljenih članaka u sklopu projekta, kao i datum objave izabranog članka. Sudionici nakon završetka projekta dostavljaju narativne izvještaje, što osigurava kvalitetnu povratnu informaciju Agenciji s ciljem unaprjeđenja postupka prijave, ali i praćenja stvarnog učinka projekata u redakcijama, kao i odjeka u javnosti. Ulomci narativnih izvještaja novinara sudionika ovoga projekta nalaze se na kraju Zbornika. «Upravo osnaživanjem novinara da istražuju, provjeravaju informacije i studiozno rade na temama kako bi im se greške što manje potkradale, onemogućavamo širenje lažnih vijesti i doprinosimo kvaliteti medijskih sadržaja unutar javnog prostora» (str. 5).

Teme od javnog interesa kojima su dodijeljena sredstva, a koje su obrađene u ovome Zborniku odnose se sljedeće kategorije:

- Stanje u medijima, koje obuhvaća pritiske na novinare (iskrivljavanje činjenica, manipulacije naslovima kako bi bili u skladu s uredničkom vizijom, stvaranje lažnih vijesti), prešućivanje tema u medijima kao dio «politike nezamjeranja», a analizira se i promjenjiva vlasnička struktura u lokalnim medijima, čime je pokazana snažna sprega politike i medija, kao i utjecaj lokalnih moćnika na novinarsku profesiju. Također, propituju se i novinarska autorska prava nakon usvajanja europske Direktive o autorskim pravima iz 2019. godine.
- Položaj ranjivih skupina u društvu (žene, djeca, stariji, bolesni, osobe s invaliditetom, braniteljska populacija, manjine); prikazuje se uloga žena na opasnim radnim mjestima, ali i radnim mjestima donedavno rezerviranim samo za muškarce, zatim uloga žena u STEM području koje se sve više zagovara u obrazovnim politikama, položaj žena u Katoličkoj Crkvi, zatim položaj žena u ruralnim područjima, te položaj žena u europskoj politici kroz iskustva hrvatskih europarlamentarki i njihov život u Bruxellesu. Nadalje, kada je riječ o djeci i maloljetnicima govori se o vršnjačkom nasilju koje svakodnevno zauzima medijski prostor - kako ga prepoznati, te tko se i kada treba uključiti u rješavanje ovoga problema. Što znači biti star u Hrvatskoj, koliko smo svjesni promjena koje donosi starost, jedno je niza pitanja posvećenih starijoj i sve brojnijoj populaciji u temama koje istražuju ulogu siromaštva u trećoj dobi, bolesti, isključenosti i usamljenosti koja postaje globalna pandemija suvreme-

noga doba. Također, istražuje se uloga umirovljenika u sustavu rada u kontekstu borbe za preživljavanje i ostvarivanje socijalnih kontakata. Zapošljavanje osoba s invaliditetom obećanje je koje se može čuti u mnogim kampanjama u sklopu izbornih ciklusa, no stanje u praksi pokazuje tužnu realnost – osobe s invaliditetom ne uspijevaju se profesionalno ostvariti u jednakoj mjeri kao njihovi vršnjaci bez poteškoća. Kako izgledaju natjecanja paraolimpijaca, koje uspjehe postižu, te je li moguće dijagnosticirati ADHD i u odrasloj dobi, samo su neka od pitanja vezana uz ove društvene skupine. Jednu od ranjivih skupina čini i braniteljska populacija koja se prikazuje kroz traumatska iskustva onih koji još uvijek traže nestale članove obitelji kako bi konačno pronašli mir ili se bore s posljedicama nezacijeljenih ratnih trauma, ali i kroz uspješne priče pojedinaca poduzetnika koji su novu snagu pronašli u brojnim društveno korisnim projektima. Konačno, značajan broj tekstova posvećen manjinama (nacionalnim, vjerskim, seksualnim) predstavlja njihova obilježja, ulogu i položaj u društvu, kao i medijsko portretiranje ovih skupina kroz različite narative.

- Obilježja zdravstvenog sustava; prikazuje se kroz komparativni prikaz nacionalnog zdravstvenog sustava i europskog, traži se odgovor na pitanje što je ulazak u EU donio Hrvatskoj u kontekstu zdravstvene unije, donosi se analiza stanja javnog sektora u usporedbi s privatnim, govori se o odnosu između liječnika i pacijenata i (ne)zadovoljstvu s istim, te traže odgovori na pitanja zašto je zdravlje postalo privilegij, te kako se osobe oboljele od malignih bolesti bore sa administrativnim preprekama dok istodobno vode bitku za život.
- Demografske teme; analizira se imigracijska politika te se uspoređuju hrvatska iskustva s ostalim zemljama (Irska, SAD), istražuje se integracija doseljenika, kao i odnos prema migrantima, ali i odnos prema hrvatskoj dijaspori. Na demografske politike utječe i činjenica koja pokazuje kako sve više mladih napušta roditeljski dom nakon 30-te godine, čime su Hrvati u neslavnom vrhu europskih zemalja. Strah od budućnosti ili konformizam, proces odrastanja i sazrijevanja, kao i iskustva života s roditeljima, te što o svemu misle stručnjaci.
- Ekumenizam i religije; o katoličkim školama kao mjestu susreta, dijaloga i ekumenizma; opisuju se sličnosti između katoličanstva i pravoslavlja.
- Stereotipi i predrasude; riječ je o komunikacijskim oblicima koje svi posjedujemo, ali i na koje utječe medijsko izvještavanje. Kako nastaju stereotipi i predrasude prema Drugima i Drugačijima (primjerice liječnika prema pacijentima oboljelima od psihičkih bolesti, medija prema pripadnicima manjina, zatim društva prema onima koji se drugačije odijevaju ili jednostavno samo imaju

drugačije mišljenje i stavove od naših), kako ih prepoznati i umanjiti ili ih se riješiti, samo su neka od pitanja na koja tekstovi nude odgovore.

- Kulturna baština; drvene kapele koje bogatim glazbenim programima privlače mnogobrojnu publiku, pjesmarice, neotkriveni zapisi o hrvatskom književniku Antunu Gustavu Matošu ili o prvoj profesionalnoj novinarki i književnici Mariji Jurić Zagorki, zatim tradicijski zanati otočana i otočka kultura, pomorska baština (ali i nedostaci života daleko od kopna) te potencijal filma u brendiranju Hrvatske, samo su dio velikog mozaika materijalne i nematerijalne kulturne baštine koja se otkriva zahvaljujući ovim projektima.
- Reforma obrazovanja; riječ je o jednoj od najspominjanih reformi u svim političkim obećanjima s ciljem osiguravanja usklađivanja s potrebama tržišta rada. Prvi korak ka tome bio je pilot projekt uvođenja cjelodnevne škole, a tekstovi opisuju prednosti i nedostatke istoga, te pokušavaju razumjeti otpore pojedinih roditelja prema novom modelu obrazovanja.
- Zelene politike; klimatske promjene nisu naša budućnost, već sadašnjost koja ponekad na najsuroviji način pokazuje posljedice čovjekova odnosa prema planetu koji dijelimo s Drugima. Kako nastaju klimatske apokalipse, imamo li zelenu budućnost, kako se upravlja gospodarenjem otpadom, zašto sjever Hrvatske prednjači u tome, je li moguć drugačiji pristup u stvaranju zelenih sredina pokazano je na primjeru iskustva austrijskog glavnog grada te suživota medonosnih i solitarnih pčela.
- Doniranje organa; jedan od najplemenitijih činova kojim dajemo dio sebe Drugome, a time i osiguravamo nastavak života. Odluka koja traži promišljanje i dogovor sa samim sobom, ali i članovima obitelji koji nerijetko svjedoče o teškom i bolnom rastanku s najmilijima, ali i odluka za koju se odlučuje sve više hrvatskih građana, čime se Hrvatska pozicionira među liderima u Europi i svijetu kada je riječ o doniranju organa.
- Volontiranje; u svijetu u kojemu nove tehnologije i digitalni mediji sve više preuzimaju našu svakodnevnicu i snažno utječu na interpersonalne odnose, zastati i vidjeti Druge oko nas u potrebi postaje sve važnije. Kako se uključiti, u koje programe, što volontiranje znači za čovjekovu dobrobit, a što za one koji su korisnici ovakvih usluga, te kako pružiti nadu i oslonac onima kojima je to najpotrebnije.

Zbornik radova *Promicanje novinarske izvrsnosti u 2023.* donosi teme koje su u *mainstream* medijima rubne ili ih nema. Riječ je o medijskom sadržaju u formi re-

portaže, feljtona, koji su pomalo zaboravljeni, ili izvještaja i intervjuja čiji se duži formati danas izbjegavaju u eri površnosti, brzine i hiperprodukcije kratkih formata. Navedeno pokazuje da je kvalitetno novinarstvo temeljeno na profesionalnim novinarskim standardima moguće, samo mu treba dati priliku u redakcijama. Ovo kapitalno djelo odabranih novinarskih radova odličan je priručnik za studente komunikologije, medija i novinarstva u sklopu praktične nastave izvještavanja za pojedine rubrike i ovladavanja oblicima medijske komunikacije. Njegova digitalna inačica dostupna na sljedećoj internetskoj poveznici <https://aem.hr/wp-content/uploads/2025/05/Zbornik-izabranih-radova-projekta-poticanja-kvalitetnog-novinarstva-u-2023-web.pdf>, kao i QR kod na kraju knjige, te ga čine pristupačnim digitalnoj generaciji, jer radovi se ne moraju čitati po redu, već po afinitetima ovisno o području i motivaciji čitatelja. Također, digitalno izdanje čini ga dostupnim i svekolikoj zainteresiranoj javnosti koja želi pristupiti pregledu novinarskih tekstova i otkrivanju portala za koje možda nisu ni znali, a time i dodatnih sadržaja koji će postati njihova dnevna doza informativnosti u postojećem medijskom krajoliku.

Adresa autorice

Author's address

Tanja Grmuša

Poslovno veleučilište Zagreb

tanja.grmusa@pvzg.hr

